

PORNOGRAFIJA (PORNOGRAPHY) – apibrėžti pornografiją ir nurodyti kuo ji skiriasi nuo erotikos yra sudėtinga ir šie skirtumai mokslininkams ir populiariojoje literatūroje smarkiai varijuoja. Dažniausiai erotika yra vadinamas išaukštintas meninis, estetinis apnuoginto žmogaus kūno, jo grožio vaizdavimas „aukštuosiuose“ menuose. Prisiminkime graikiškas skulptūras, Rubenso paveikslus, Rodeno skulptūras. O pornografija dažniausiai vadinamas vulgarus, naturalistinis, **obsceniškas** seksualinio gyvenimo scenų vaizdavimas masinėje kultūroje. Tačiau šis skyrimas yra labai netikslus, turint omenyje, kad šiuolaikinis menas vis daugiau dėmesio skiria kitoms estetikoms: taip pat šlykštumo, obsceniškumo. Be to nuogąsčius vis dažniau tampa meniniu protesto rankiniu ir performansuose (dažniausiai kovojant prieš prievartinį gyvūmams, natūraliai kaili nešiojimą) ir kinematografe. Kita vertus atviras akto vaizdavimas kinematografe paaiškinamas nauja aistros, kūniškumo retorika. Pornografijos problema taps labiau suvokiama jei atkreipsime dėmesį šio termino etimologiją, graikiška šaknų „porne“ (prostitutė) ir „grapho“ (rašyti). Pradžioje „pornografijos“ vardu buvo vadinamas prostitučių verslas, o vėliau tekstai ir paveikslai, kurie turėjo skatinti seksualinius geismus. Ir prostitucijos, ir pornografijos reiškiniai nurodo parduodamą moterų seksualumą. Pornografijos žanras siekia skieptyti nuomonę, esančią moterų grobimas, prekavimas moterimis ir jų pirkimas yra ne prievartinis ar žeidžiantis veiksmas, o malonumas. Pornografijos vaizdai skiepija sitikinimą, kad moterims patinka būti prievartaujamoms, užsimiti prostitucija, nes tokia yra jų seksualinis prigimtis.

Šiuolaikinėje visuomenėje pornografija ir jos nuolatos lydinti prostitucija yra verslo forma bei masinės kultūros elementas. Pornografijos gamyba, prekyba yra pakankamai svarbi šiuolaikini medijų verslo sritis. Šis verslas skatina prekybą moterimis ir prostituciją. Porno verslas yra viena iš organizuotų nusikalstamų grupių veiklos sričių arba jas tiesiogiai skatina, o tokio verslo populiarumas šiandien pasiekia globalinius mastus. Kadangi seksualinė prievarta pažeidžia moterų teises, ši problema peržengia vien tik moralinę sritį. Visuotiniame žmogaus teisių deklamacijoje esantis reikalavimas panaikinti prievartinę moterų atžvilgiu taip pat reiškia, reikalavimą panaikinti bet kokį prievartinį aktą, kuris vykdomas pagal lytinį požymį ir kuris sukelia arba gali sukelti fizinę, lytinę ar psichologinę traumą arba kankinti moterims, o taip pat tokie atvejai grėsmė. 2005 m. Berlyne paskelbtame dokumente „Moterų žmogaus teisės: prievarta prieš moteris, pornografija ir informacinės komunikacijos technologijos“ nurodoma, kad prievarta prieš moteris realizuojama skleidžiant pornografiją ir tam panaudojant modernias vaizdo technologijas, socialinius diskursus ir tiesioginę prievartinę moterims. Dominuojantys socialiniai diskursai užtikrina pornografijos poreikį ir populiarumą vartotojų tarpe ir tokiu būdu skatina tiesioginę prievartinę moterims.

Tačiau pasiūlymai atvirai riboti pornografiją susiduria su stipriu pasipriešinimu tautos asmenims, kurie mano, kad saviraiškos laisvė yra fundamentalus liberalios demokratijos principas ir negali būti jokių pateisinimų jos apribojimams. Pagaliau, kova su pornografija kartais virsta meninės saviraiškos varžymu ir konservatyvaus moralizavimo pagrindu. Kita vertus, liberalios saviraiškos gynėjai, ignoruoja popkultūros ir žiniasklaidos sąsajas, viešai ryši ir tikinčiųjų technologijas bei poreikių konstravimą medijų pagalba. Tokiu būdu deklaruojami laisvės principai sustiprina „visuomenės spektaklio“ (G. Debordas) efektą, kas itin palankiai tarnauja pornografijos plėtrai medijose. J. Boudrillardas pastebi, kad pornografija yra hiperrealybės forma. Šiuolaikinė vaizdo industrija kuria tokias manipuliacijos formas, kurios tarsi esant tikresnės nei kasdien tikrovės. Pornografija pateikia save kaip autentišką, tikresnę nei kasdienis seksualumas. Pornografija hiperrealybės principu realizuoja biologizuodama ir maksimaliai priartindama akto vaizdą, daugiau nei tai vyksta pačioje tikrovėje. Ir jei anksčiau mistika ir mitai užgoždavo tikrovę, buvo ideologinės manipuliacijos priemonė, tai šiandien hiperrealybės vaizdais siekiama manipuluoti asmenimis, pašalinant prastinius tikrovės santykius. Tokiu būdu diskutuojama apie pornografijos virsta svarstymais apie vaizdų vartojimo tvarką, toleruojamą vaizdų formas ir šiuolaikinę manipuliaciją.

Diskusijos apie pornografiją ir jos platinimą tampa šiuolaikine laisvės, atsakingumo, visuomenini interesais, žmogaus teisių, pilietinės saviraiškos problema. Socialiniai instrumentai robojant pornografiją tampa nuolatiniu viešųjų debatų objektu, kur gali dalyvauti vis daugiau nevyriausybinės organizacijos atstovai. Daug dėmesio šiam klausimui skiria feministinė jurisprudencija, kuri pornografiją laiko ne moraliniu, o genderiniu klausimu, t.y. valdžios problema. C. A. MacKinnon ir A. Dworkin teigia, kad pornografija yra „seksualinės diskriminacijos praktika, kuri seksualizuoja moterų subordinaciją ir erotizuoja prievartą prieš moteris; pornografija – tai prievarta paklusti siekiant seksualinio pasitenkinimo“. Pripažinus pornografijos vaidmenį, kurį ši vaidina konstruojant ir stiprinant seksualinę nelygybę ir prievartą, galima ją paversti statymų leidybos objektu, kurio būtų mažinama pornografijos sukeliama žala moterims.

Literatūra:

Dworkin A., MacKinnon C. A. *Pornography and Civil Rights: A New Day for Women's Equality*. Minneapolis, Minnesota: Organizing Against Pornography, 1988.

Women's human rights: violence against women, pornography and ICTs. Women Claiming The Information Society (WOCTIS), 11 September 2005, Berlin

Skinner D. K. *Treating Pornography Addiction: The Essential Tools for Recovery*. GrowthClimate, 2005

Paul P. *Pornified : How Pornography Is Transforming Our Lives, Our Relationships, and Our Families*. Times Books, 2005.

Whisnant R., Star Ch. *Not for Sale : Feminists Resisting Prostitution and Pornography*. Spinifex Press, 2005.

G. Mažeikis